

Practice. Cambridge: Cambridge University Press, 1977]

Mauss, M.

1950 *Essai sur le don. I: Sociologie et anthropologie*. Paris: Presses Universitaires de France.

1954 *The Gift*. Introduction by E. E. Evans-Pritchard. Translated by I. Cunnison. London: Cohen & West.

1990 *The Gift*. Foreword by Mary Douglas. Translated by W.D. Halls.

1972 *Gåvan*. Uppsala: Argos Förlag.

Parry, J.

1987 *The Gift, the Indian Gift and the 'Indian Gift'*. *Man* 21:453-473.

Sahlins, M.

1965 *The sociology of Primitive Exchange. I: M. Banton (ed.): The Relevance of Models for Social Anthropology. A.S.A. Monographs I*. London: Tavistock. [Også i M. Sahlins: *Stone Age Economics*. Chicago: University of Chicago Press, 1972].

1972 *The Spirit of the Gift. I: Stone Age Economics*. University of Chicago Press.

Weiner, A.B.

1985 *Inalienable Wealth*. *American Ethnologist* 12:210-227.

1992 *Inalienable Possessions*. Berkeley: University of California Press.

John Liep

*Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

DEBORAH REED-DANAHAY: Education and Identity in Rural France. The Politics of Schooling. Cambridge Studies in Social and Cultural Anthropology. Cambridge: Cambridge University Press 1995. 237 sider, ill. ISBN 0-521-48312-3, hardcover, pris £ 37.50.

Antropologisk feltarbejde i industrialiserede, alfabetiserede, urbaniserede og kommunikationsteknologisk veludstyrede områder som Vesteuropa stiller andre metodiske problemer end arbejdet i antropologiens klassiske småskalasalafund. Det største problem i forhold til klassisk metode er, at samfundslivet ikke fyldestgørende kan analyseres lokalt fra en udsigtspost på landsbyens torv. En af de metodiske løsninger, som antropologer hyppigt vælger på dette problem, er at fokusere på en lokal institution eller organisation som deres felt, snarere end at forsøge at inddrage og overskue „hele“ det samfund, institutionen er placeret i. Denne forskningsstrategi har f. eks. givet os en stribe undersøgelser af skoler i forskellige europæiske lande.

Reed-Danahays bog om skolen i en pseudonym fransk landsby i Auvergne har været umådeligt længe undervejs. Feltarbejdet fandt sted i 1980-81, og Ph.D.-afhandlingen fra Brandeis, som bogen bygger på, blev færdiggjort i 1986. Det betyder, at en hel del af bogens empiriske indhold har tvivlsomt værdi, eftersom både uddannelsessystemet og livet i almindelighed har ændret sig ganske overordentligt meget i Frankrig i de forløbne 15 år. Men de mere generelle, teoretiske pointer er formentlig holdbare endnu. Som det fremgår af bogens titel, var Reeh-Danahays hovedinteresse spørgsmålet om skolesystemets indflydelse på landsbyboernes identitet. Det typisk europæiske, franske skolesystem med de statsligt kontrollerede læseplaner og lærernes metodemæssige uafhængighed af lokale politikere forekommer den amerikanske antropolog eksotisk. Landbyboerne betaler for vedligeholdelsen af skolen, men alligevel kan de ikke fyre læreren eller pålægge hende at undervise i noget bestemt!

Udgangspunktet er således en formodning om, at skolen repræsenterer statslig undertrykkelse og ensretning, og at bønderne i Auvergne derfor må have mod-strategier over for denne statsinstitution. Imidlertid viser det sig i løbet af feltarbejdet, at sagen er knapt så enkel. På den ene side betragter bønderne og deres børn skolens indsats som noget, de har brug for. I en moderne tilværelse kan man ikke klare sig med lutter lokal og traditionel viden. På den anden side køber bønderne ikke hvad som helst, bare fordi det kommer fra skolelæreren. De har deres egne prioriteringer, deres egne perspektiver på, hvad tilværelsen går ud på, og de er udmærket i stand til at påvirke de „uafhængige“ lærere ad andre kanaler end via fyrings-trusler og lodrette ordre. Man fristes til at ud-bryde „surprise, surprise“, men det ville måske være uretfærdigt, særligt i betragtning af, at de franske skoler selv er tilbøjelige til at overvurdere deres homogeniserende betydning.

Bogen repræsenterer en grundig undersøgelse af, hvordan relationerne mellem skolen og dens brugere folder sig ud (i 1980-81), og dens konklusion er, at dette samspil faktisk bidrager til opbygningen af en lokal identitet, samtidig med at forholdet til skolen lærer både elever og forældre, hvordan man kan håndtere flerfoldige identiteter. Bøndernes børn vil for et stort flertals vedkommende helst selv blive på landet, men det forhindrer dem ikke i at søge uddannelse. Navnlig pigerne efterspør-

ger videregående økonomisk og regnskabs- teknisk uddannelse, fordi det er kvinder, som passer økonomien på gårdene. Og på den måde blev det endnu engang påvist, at folk ikke er dummere end mennesker. Det kan man kun glæde sig over.

Anne Knudsen
Antropolog, dr. phil.
Weekendavisen

ARNE JOHAN VETLESEN (ed.): Nærheds- etik. Med bidrag af Zygmunt Bauman, Per Northvedt og Svend Andersen. Oslo: Ad Notam Gyldendal 1996. 183 sider. ISBN 82-417-0625-1, pris Nkr. 225.

Titlen er Nærhetsetikk – og det handler bogen om. Det en samling af artikler, der er snævert afgrænset til det tema, som titlen angiver.

Beskrivelserne folder sig ud som en bred vifte af diskussioner med, hvad antropologer nok vil kalde filosofiens og teologiens tunge drenge: Levinas, Løgstrup, Kierkegaard og Heidegger. Men der er også mere beskrivende artikler som *Veien over til Den tredje* af Per Nordtved og *Ansiktets betydning* af Arne Johan Vetlesen. Ideen til bogen blev til under et seminar i Oslo med temaet „The Other in Ethical Discourse“ i marts 1995. Et fællestema for artiklerne er, at den måde, hvorpå „jeg“ forholder mig til „den anden“, mest af alt handler om „min“ selvforståelse og selvdefinition.

Det handler altså om næretik og vi må her abstrahere fra al tale om abstrakte center-periferi modeller eller om hvordan mennesker og kulturer forholder sig i og til et verdenssystem, og ikke mindst vigtig er en yderligere indsnævring af betragtningfeltet: Det drejer sig om „deltagelse“ og ikke om „observation“, thi forholdet mellem mennesker er her ikke reducerbart til den neutrale betragtning. I enhver henvendelse til „den anden“ ligger en selvudlevering (s.60-61). Vi bliver præsenteret for nogle gode sætninger som at „lade den anden være herre i egen verden“ og at have sans for den andens „urørlighedssoner“. Disse begreber anvendes i Svend Andersens afsnit om K.E. Løgstrups etik, som jeg finder mest interessant, fordi han beskæftiger sig med en dobbelthed i den kristne religion, som også findes i Max Webers religionssociologi. Ganske vist beskæftigede Max Weber sig ikke med humanetik, men med handlingsetik. Denne dobbelthed består hos Weber i forholdet mellem en

„protestantisk etik“ og en „kapitalistisk ånd“. Kapitalismens ånd – der angiver trangen til erhvervelse af rigdom og besiddelse – findes på alle steder og til alle tider (det er en „naturlov“), men denne stræben efter vinding, kan enten understøttes eller undertrykkes af en guddommelig instans. Den almen-menneskelige grådighed i videste forstand blev, her i vesten, netop understøttet af en religiøs etik.

Svend Andersen fanger an med Luthers begreb om Den Gyldne Regel, der er en grundregel – en naturlov, der gælder for al mellemmenneskelig omgang i enhver kultur, og i kristendommen understøttes denne regel af næstekærlighedsbudet („Du skal elske din næste“). I den bibelske fortælling om den barmhjertige samaritaner finder vi udtryk for et menneskesyn, der hævdes at være særegent for den kristne etik. Som bekendt hjalp samaritaneren et menneske, der ikke tilhørte hans egen „stamme“, og således overskred han Den Gyldne Regel ved at tage sig af et menneske, han ikke efter naturloven havde pligt til at tage sig af. Det kristne bud om barmhjertighed udtrykker således en merværdi i forhold til naturloven. Hos Løgstrup udtrykkes dette bud som en fordring, der netop er etisk, fordi det er afledt af et religiøst (kristent) påbud. For at der kan være tale om en *etisk* fordring, skal der skydes et led ind mellem individ og samfund – nemlig Gud. Kristendommen hæver denne lov fra naturens til etikkens sfære – og „til det tænkesæt hører den virkelighedsforståelse, Løgstrup finder i erkendelsesteorien: tanken om mennesket som individuelt, verdensløst bevidsthedsvæsen“ (s. 63-64).

At handle etisk forudsætter en stillingtagen, der indtræder med denne mellembestemmelse: „Den etik, som er knyttet til fordringen er dermed præget af den dobbelthed, vi finder på varieret vis hos Luther, Kant og Kierkegaard: at tage stilling til, hvad der er den rette handlemåde i forhold til andre, er samtidig at tage stilling til sit eget liv“ (s. 62).

Sat lidt på spidsen, så er mennesket kun menneske, for så vidt som det er i stand til at forholde sig til „den anden“ og dermed til „sig selv“ – og her er „en tredje instans“ afgørende som formidler af en etik.

Lyder det som teologisk tågesnak? Men bi lidt før du giver op. Vi kender nemlig temaet, blot formuleret på en lidt anden måde, hos Emile Durkheim.

I *The Division of Labor In Society* (Durkheim 1933) finder vi et menneskesyn, der er